
Державне регулювання економіки та зовнішньоекономічна діяльність

Лектор

Кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародної економіки

Бондарчук Віталій Вікторович

План:

1. Державне регулювання економіки
2. Зовнішньоекономічна діяльність

Завдання:

- Визначити необхідність державного регулювання економіки;
- Визначити напрями та інструменти такого регулювання;
- Встановити роль держави в зовнішньоекономічній діяльності

---

1. Державне регулювання економіки

В історичному аспекті можна виділити декілька етапів еволюції ролі держави в економіці:

1) Держава як орган політичної влади

2) Держава як «нічний сторож» - держава як інструмент макроекономічного регулювання

3) «Соціальна держава» - ефективна держава в умовах глобалізації економіки

Держава як орган політичної влади.

Дата роль держави проявляється у її формі організації суспільства. Об'єднання людей з метою вирішення різного роду проблем як внутрішнього так і зовнішнього характеру.

У класових суспільствах держава - це не просто орган політичного управління, орган політичної влади.

Саме держава силою політичної влади забезпечує владу в суспільстві того класу, який є пануючим в економічних відносинах. Найбільш виразно це виявляється в той період, коли пануючий клас або тільки стає на ноги, або його позиції послаблюються внаслідок певних причин. Це чудово ілюструє історія становлення буржуазної держави.

Держава як "нічний сторож« (А. Сміт)

З середини XVII по середину XIX ст. роль держави обмежувалася виконанням функцій, пов'язаних із забезпеченням безпеки громадян, збереженням їх майна (захист прав власності), створенням необхідної правової бази для взаємовідносин господарських суб'єктів, контролем за виконанням контрактів.

Найхарактернішим у цей період було ототожнення держави з "нічним сторожем", який повинен був спостерігати за тим, щоб ніхто і ніщо не порушувало порядку речей, що склався.

Соціальна держава

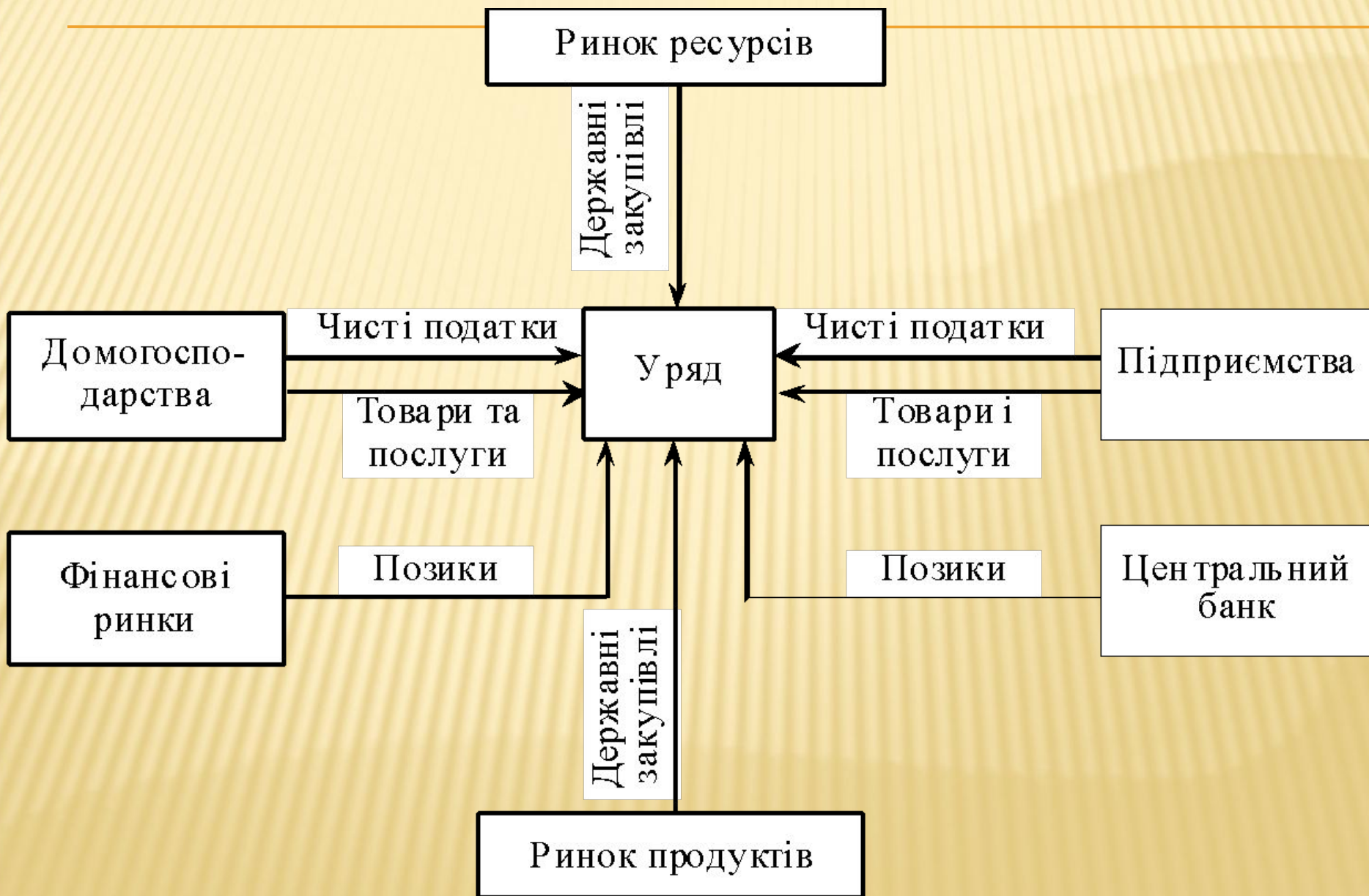

Реалізація ідей соціалізму в ХХ ст. багато в чому стала можливою завдяки тому, що з кінця ХІХ ст. набирає потужності профспілковий і робітничий рух, а також поступовому формуванню в розвинених країнах середнього класу, розвитку представницьких інститутів влади.

Роль держави починають розуміти не як пасивного учасника економічних процесів, а як активного перерозподільвача суспільних благ з метою вирівнювання рівня доходів усіх верств населення

Держава в економічному кругообігу

Уряд з іншими суб'єктами економічної системи пов'язаний у такі способи: ***через податки, державні закупівлі і позики***

Податки є основним джерелом доходів державного бюджету і стягуються із суб'єктів приватної економіки: податок з доходів фізичних осіб, податок на прибуток підприємств, непрямі податки тощо

Сума податкових платежів до державного бюджету — це валові податки. Але поряд із цим уряд має справу зі зворотними платежами приватному сектору економіки, які приймають форму трансфертних платежів (пенсії, стипендії, виплати безробітним, дотації тощо). Валові податки за мінусом трансфертних платежів є чисті податки:

$$T = AT - TR,$$

де T — чисті податки; AT — валові податки; TR — трансфертні платежі.

Державні видатки в моделі економічного кругообігу виступають у формі державних закупівель.

Вони охоплюють платежі уряду за товари та послуги, які закупаються у приватних підприємств на відповідних ринках (вертикальні стрілки) і надаються об'єктам приватного сектору економіки (нижні горизонтальні стрілки).

До товарів, які закупає уряд, можна віднести військову техніку, будівлі, офісні меблі, канцелярські товари, комп'ютери. Серед послуг основними є послуги органів державного управління, армії, міліції, освіти, охорони здоров'я тощо.

Позики уряду. Практика показує, що уряд не завжди спроможний збалансувати свій бюджет за рахунок доходів, які надходять від приватного сектору економіки. Внаслідок цього виникає бюджетний дефіцит, який може фінансуватися за рахунок позик.

Ці позики здійснюються переважно за рахунок продажу державних облігацій (облігацій внутрішньої державної позики — ОВДП).

Передусім позики можуть надаватися уряду приватним сектором економіки — безпосередньо домогосподарствами або фінансовими посередниками через механізм фінансових ринків. В особливих випадках уряд може запозичувати грошові кошти у центрального банку за рахунок грошової емісії.

Роль держави в макроекономічному регулюванні:

Перерозподільча функція в економіці.

Змінюючи рівень податків і трансфертів, держава перерозподіляє доходи між приватним сектором економіки і виробництвом суспільних благ.

Крім того, стягуючи податки із заможних домогосподарств, держава за допомогою трансфертних платежів, що надаються незаможним домогосподарствам, зменшує розрив у доходах між окремими домогосподарствами.

Отже, виконуючи перерозподільчу функцію, вона реалізує певну соціальну політику.

Стабілізаційна функція в економіці.

Наприклад, в умовах високого безробіття уряд може збільшити державні закупівлі. За незмінних податків і трансфертів цей захід збільшить сукупний попит і обсяг виробництва, що зменшить рівень безробіття.

Аналогічно, за незмінного рівня державних закупівель зниження урядом податків або збільшення трансфертних платежів викличе збільшення наявного доходу приватного сектору економіки, що стимулюватиме зростання сукупного попиту та обсягів виробництва.

В умовах високої інфляції уряд може вдаватися до протилежних заходів: зменшити державні закупівлі, підвищити податки або скоротити трансфертні платежі.

Стабілізаційна політика — це сукупність державних заходів, спрямованих на пом'якшення економічних коливань у короткостроковому періоді з метою підтримання повної зайнятості та оптимальної інфляції.

Залежно від інструментів (засобів), за допомогою яких держава здійснює свою стабілізаційну політику, слід розрізняти дві її складові, якими є **фіскальна** (бюджетно-податкова) політика і **монетарна** (грошово-кредитна) політика.

Головною метою стабілізаційної політики держави є підтримання високого та стабільного рівня економічної активності у країні, зменшення руйнівного впливу циклічних коливань та поліпшення соціально-економічного стану суспільства.

Найбільш відомі два напрями такої політики - кейнсіанський та монетаристський.

В основі **кейнсіанського напрямку стабілізаційної політики** лежать положення кейнсіанства про ефективний попит. Прибічники такої макроекономічної політики вважали, що управління податками, державними витратами, обсягом бюджетного дефіциту та пропозицією грошей дає можливість управляти динамікою сукупного попиту, а через нього і динамікою реального обсягу виробництва.

Тому **головним засобом** впливу на підтримання обсягів виробництва, а отже, і забезпечення макроекономічної рівноваги, **є сукупний попит**, у регулюванні якого першорядне значення має податково-бюджетний інструментарій, особливо дефіцитне фінансування економіки за рахунок державних витрат.

Прибічники монетаризму вважають, що головною причиною нестабільності економіки є розлади у функціонуванні грошового обігу. Тому головний вплив на економіку з метою стабілізації цін та зайнятості і забезпечення економічного зростання потрібно здійснювати **шляхом контролю грошової системи** через такі її складові, як грошова маса, рівень та структура відсоткових ставок і інших, що впливають на доступність кредиту.

Отже, на противагу кейнсіанській політиці, що ґрунтується на стимулюванні ефективного попиту, насамперед податково-бюджетними засобами при допоміжній ролі кредитно-грошової системи, монетаристи пропонують насамперед різні заходи щодо регулювання грошової маси в обігу як головної форми державного регулювання економіки з метою її стабілізації.

2.3 Зовнішньоекономічна діяльність

Зовнішньоекономічна діяльність кожної країни є важливою умовою її економічного зростання. Особливо це актуально за сучасних умов, коли набувають інтенсивного розвитку процеси міжнародної економічної інтеграції, транснаціоналізації, міжнародного поділу праці, глобалізації світового господарства.

Економічна сутність зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) виявляється в такому:

- це важливий і потужний фактор економічного зростання і розвитку кожної країни (національний аспект ЗЕД);
- це спосіб включення економіки кожної країни до системи світового господарства, а отже, і до процесів міжнародного поділу праці та міжнародної кооперації, що особливо актуально в умовах зростаючих тенденцій до глобалізації (регіональний і глобальний аспект ЗЕД)

Зовнішньоекономічна діяльність (ЗЕД) - це діяльність суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, побудована на взаємовідносинах між ними, що має місце як на території України, так і за її межами

ЗЕД в усіх країнах спрямована на:

- реалізацію переваг міжнародного поділу праці, що сприяє зростанню ефективності національних економік;
- сприяння вирівнюванню темпів економічного розвитку;
- порівнянність витрат виробництва на національному і світовому рівнях.

Матеріальною основою ЗЕД є зовнішньоекономічний комплекс країни (регіону), що являє собою сукупність галузей, підгалузей, об'єднань, підприємств і організацій, які виробляють продукцію на експорт чи використовують імпорتنу продукцію та здійснюють інші види і форми ЗЕД.

Одним із основних суб'єктів ЗЕД є **підприємство**.

Підприємство - це самостійний суб'єкт господарської діяльності, який виготовляє продукцію або надає послуги з метою задоволення потреб суспільства та одержання прибутку.

Принципи ЗЕД у міжнародних економічних відносинах:

- ▣ суверенітет;
- ▣ територіальна цілісність і політична незалежність держав;
- ▣ суверенна рівність усіх держав;
- ▣ ненапад і невтручання у внутрішні справи;
- ▣ взаємна і справедлива вигода;
- ▣ мирне співіснування;
- ▣ рівноправність і самовизначення народів;
- ▣ мирне регулювання спорів;
- ▣ усунення несправедливості, що виникає в результаті застосування сили і позбавляє націю засобів для її нормального розвитку;
- ▣ сумлінне виконання міжнародних зобов'язань;
- ▣ повага до прав людини та основних свобод;
- ▣ відсутність прагнення до гегемонії в сферах впливу;
- ▣ сприяння міжнародній соціальній справедливості;
- ▣ міжнародне співробітництво з метою розвитку;
- ▣ вільний доступ до морів для країн, що їх не мають.

Вплив держави на сферу ЗЕД проявляється в Зовнішньоторгівельній політиці.

ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНА ПОЛІТИКА -

цілеспрямований вплив держави на торговельні відносини
з іншими країнами

ОСНОВНІ ЦІЛІ ЗОВНІШНЬО-ТОРГОВЕЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ:

- зміна ступеня і способу включення даної країни в МПП
- зміна обсягу експорту й імпорту
- зміна структури зовнішньої торгівлі
- забезпечення країни необхідними ресурсами (сировиною, енергією тощо)
- зміна співвідношення експортних і імпортних цін

ПОЛІТИКА ВІЛЬНОЇ ТОРГІВЛІ

в чистому виді означає, що держава утримується від безпосереднього впливу на зовнішню торгівлю, залишаючи за ринком роль основного регулятора

Однак, це не означає, що держава взагалі усувається від впливу на цей напрямок господарської діяльності
Вона укладає договори з іншими країнами, щоб надати максимальної свободи своїм суб'єктам господарювання

Вільна торгівля (free trade) – політика мінімального

державного втручання в зовнішню торгівлю, що розвивається на основі вільних ринкових сил попиту і пропозиції.

Така політика базується на усуненні будь-яких перешкод до ввезення та вивезення іноземних та вітчизняних товарів. Митні органи виконують лише реєстраційні функції.

Цю політику проводять країни з високим рівнем розвитку продуктивних сил, що дає змогу місцевим підприємцям витримувати конкуренцію.

ПРОТЕКЦІОНІЗМ – політика, спрямована на захист вітчизняної економіки від іноземної конкуренції

На відміну від політики вільної торгівлі при протекціонізмі виключається дія ринкових сил, оскільки передбачається, що економічний потенціал і конкурентоспроможність на світовому ринку окремих країн різні і тому вільна дія ринкових сил може бути не вигідною для менш розвинутих країн

**ТИ СУЧАСНИЙ, АКТИВНИЙ,
ЦІЛЕСПРЯМОВАНИЙ?**

**ХОЧЕШ ПРАЦЮВАТИ
В МІЖНАРОДНІЙ
КОМПАНІЇ?**

Тоді твій вибір
**МІЖНАРОДНА
ЕКОНОМІКА**
у ЖДТУ

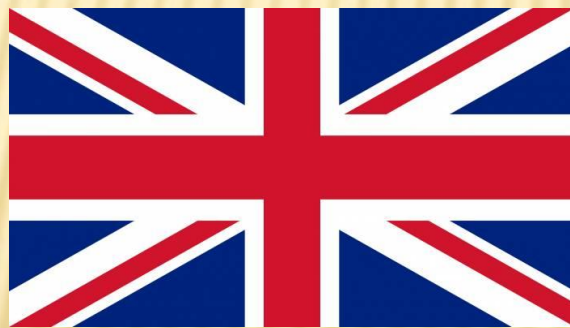

Наша головна мета — надавати економічну освіту високого рівня у сфері міжнародної економіки, яка дозволить нашим випускникам мати цікаву і добре оплачувану роботу.

Переваги навчання студента-міжнародника

1

З першого курсу студенти поглиблено вивчають **дві іноземні мови (англійську та польську)** поглиблено, а також інші мови факультативно

2

Під час навчання студенти мають можливість брати участь в міжнародних студентських конференціях і олімпіадах, проходити стажування в провідних європейських університетах та мовних школах за кордоном, брати участь в міжнародних освітніх проектах

3

Після закінчення навчання фахівець з міжнародної економіки може працювати

спеціалістом та керівником:

– *спеціалізованих фінансово-кредитних установ* (банків,

інвестиційних фондів, бірж);

– *підприємств* (які здійснюють експортно-імпортну діяльність, залучають іноземні інвестиції, мають іноземних бізнес-партнерів);

– *представництв та філій іноземних компаній;*

– *органів державної влади.*

Ваші майбутні конкурентні переваги:

1

- Знання у сфері міжнародної економіки

2

- Розуміння норм міжнародного економічного права

3

- Навики складання та економічного супроводу міжнародних комерційних угод

4

- Володіння іноземними мовами професійного спрямування

Для цього ми навчимо Вас:

1

- Планувати міжнародну діяльність, оцінювати її ефективність у міжнародному економічному просторі

2

- Визначати стратегії ресурсного забезпечення міжнародної економічної діяльності підприємства, обґрунтовувати її перспективні напрями

3

- Встановлювати, підтримувати та розвивати ділові відносини з торговельними партнерами, міжнародними організаціями, органами влади

4

- Розробляти інвестиційні проекти та оцінювати їх ефективність

5

- Вільно спілкуватися двома іноземними мовами у професійній діяльності та повсякденному житті

Що необхідно для вступу?

Для вступу необхідно лише пройти зовнішнє незалежне оцінювання за такими предметами:

1. Українська мова та література (базовий рівень)
2. Іноземна мова (базовий рівень)
3. Історія, географія, математика, фізика

Напрямок підготовки “Міжнародна економіка”

*Ліцензія Міністерства освіти і науки України
(серія АЕ № 636069)*

<http://www.ztu.edu.ua/ua/study/license.pdf>

Житомирського державного технологічного університету:

Адреса: вул. Черняхівського, 103, кабінет № 100

Телефон: +38 (0412) 24-14-27, +38 (067) 411-32-95 (приймальна комісія)

Сайт: <http://admissions.blog.ztu.edu.ua/> (приймальна комісія)

Сторінка в «Вконтакте»: <https://vk.com/ztueduua>

Факультету обліку і фінансів:

Адреса: вул. Черняхівського, 103, кабінет № 332

Телефон: +38 (0412) 24-09-95

Сайт: <http://www.ztu.edu.ua/ua/structure/iof>

Сторінка в «Вконтакте»: <https://vk.com/id192971750>

Кафедри міжнародної економіки:

Адреса: вул. Черняхівського, 103, кабінет № 231а

Телефон: +38 (0412) 24-09-91

Сайт: <http://www.ztu.edu.ua/ua/structure/iof/kme.php>

Електронна пошта: kme@ztu.edu.ua

Дякую за увагу!